

Sygn. akt V KK 500/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)
SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)
SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Weronika Woźniak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego,
w sprawie **A. P., W. Ś. i J. R.**

skazanych z art. 278 § 3 d.k.k. i inne

K. S. i T. K.

skazanych z art. 278 § 1 d.k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 14 lutego 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na korzyść

od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie

z dnia 26 października 1973 r., sygn. akt V Kr. 1882/73

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Powiatowego w Szczecinie

z dnia 30 maja 1973 r., sygn. akt V Kp. 285/73,

**1. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany w nim w mocy
wyrok Sądu Powiatowego w Szczecinie z dnia 30 maja 1973 roku,
sygn. akt V Kp. 285/73 i uniewinnia A. P., W. Ś., J. R., K. S. oraz T.
K. od popełnienia przypisanych im czynów;**

2. kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

A. P. i W. Ś. oskarżeni zostali o to, że: od bliżej nieustalonego okresu do 4 stycznia 1973 roku w S., działając wspólnie z W. Ś. pełnili funkcję kierowniczą w nielegalnym związku Ś., przy czym W. Ś. jako nadzorca zboru, a A. P. jako osoba pełniąca funkcję kierowniczo - organizacyjną w zakresie spraw wydawniczych nielegalnego związku i w dniu 4 stycznia 1973 roku, wypełniając zadanie powierzone przez nielegalną organizację, przewozili samochodem marki N. literaturę tego związku w celu rozpowszechniania, tj. o czyn z art. 278 § 3 k.k. (z 1969 r.) w zw. z art. 6 litera „a” Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz.U. Nr 34, poz. 210 z 1946 r. i Dz.U. Nr 19, poz. 114 z 1952 r.).

J. R. i K. S. zostali oskarżeni o to, że: od bliżej nieustalonego okresu do 4 stycznia 1973 roku w S., działając wspólnie i w porozumieniu, przy czym J. R. pełniąc czynności kierownicze nadzorcy T. na szczeblu zboru nielegalnego związku Ś., a K. S. jako członek tego nielegalnego związku, wypełniając zadanie powierzone przez nielegalną organizację, w dniu 4 stycznia 1973 roku w zabudowaniach T. K., wbrew wymaganym zezwoleniom drukowali literaturę tego związku, tj. o czyn z art. 278 § 1 k.k. (z 1969 r.) w zw. z art. 6 litera „a” Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz.U. Nr 34, poz. 210 z 1946 r. i Dz. U. Nr 19, poz. 114 z 1952 r.), a wobec M. R. o czyn z art. 278 § 3 k.k. (z 1969 r.) w zw. z art. 6 litera „a” Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz.U. Nr 34, poz. 210 z 1946 r. i Dz.U. Nr 19, poz. 114 z 1952 r.).

T. K. został oskarżony o to, że od bliżej nieustalonego okresu do 4 stycznia 1973 roku w S., brał udział w nielegalnym związku Ś. i wypełniając zadania organizacji udzielał pomocy w zorganizowaniu w swoich pomieszczeniach nielegalnej drukarni, a nadto zapewnił schronienie i utrzymanie członkom tej organizacji M. R. i K. S. w celu umożliwienia im drukowania nielegalnej literatury, tj.

o czyn z art. 278 § 1 k.k. (z 1969 r. – dalej d.k.k.) w zw. z art. 6 litera „a” Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz.U. Nr 34, poz. 210 z 1946 r. i Dz.U. Nr 19, poz. 114 z 1952 r.).

Sąd Powiatowy w Szczecinie, po rozpoznaniu sprawy oskarżonych, wydanym w dniu 30 maja 1973 roku wyrokiem, sygn. akt V Kp. 285/73:

1. A. P., W. Ś., J. R., K. S. i T. K. uznał za winnych zarzucanych im czynów, które wyczerpały znamiona przepisów: art. 278 § 3 d.k.k., a w odniesieniu do K. S. i T. K. art. 278 § 1 d.k.k., w zw. z art. 6 liter „a” Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz.U. Nr 34, poz. 210 z 1946 r. i Dz.U. Nr 19, poz. 114 z 1952 r.) i za to na podstawie art. 278 § 3 d.k.k. i art. 10 § 3 d.k.k. wymierzył: A. P. i J. R. kary po roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, a W. Ś. rok i 3 miesiące pozbawienia wolności oraz każdemu z nich grzywnę po 5000 złotych z zamianą w razie nieuiszczenia na 50 dni zastępczej kary pozbawienia wolności, zaś na podstawie art. 278 § 1 d.k.k. i art. 10 § 3 d.k.k. K. S. i T. K. po roku pozbawienia wolności i po 5000 złotych grzywny;
2. na podstawie art. 73 § 1 d.k.k. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności wobec K. S. i T. K. warunkowo zawiesił na okres 3 lat;
3. na podstawie art. 83 § 3 d.k.k. na poczet orzeczonej kary grzywny K. S. i T. K. zaliczył okres tymczasowego aresztowania od 4 stycznia 1973 roku, przyjmując równoważnik 100 złotych grzywny - 1 dzień aresztu, zaś w pozostałym zakresie okres tymczasowego aresztowania od dnia 30 maja 1973 roku zaliczył na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności;
4. na podstawie art. 83 § 1 d.k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył pozostałym oskarżonym okres tymczasowego aresztowania od 4 stycznia 1973 roku do 30 maja 1973 roku;
5. zasądził na rzecz Skarbu Państwa tytułem opłaty sądowej od A. P., W. Ś. i J. R. po 1000 złotych, a od K. S. i T. K. po 800 złotych i obciążył ich kosztami postępowania w częściach równych.

Sąd Wojewódzki w Szczecinie, po rozpoznaniu wniesionych od powyższego orzeczenia rewizji przez obrońców oskarżonych oraz prokuratora, wyrokiem z dnia 26 października 1973 roku, sygn. akt V Kr. 1882/73, zaskarżony wyrok Sądu I instancji utrzymał w mocy. Zasądził również od oskarżonych opłaty sądowe za II instancję i obciążył ich kosztami postępowania rewizyjnego, każdego w 1/5 części.

Kasację od tego orzeczenia wniósł Prokurator Generalny zaskarżając wyrok w całości na korzyść skazanych i zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 278 § 1 i § 3 Kodeksu karnego z 1969 roku w zw. z art. 6a Dekretu o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (Dz. U. Nr 34, poz. 210 z 1946 roku ze zm. Dz. U. Nr 19, poz. 114 z 1952 roku), polegające na uznaniu oskarżonych winnymi popełnienia przewidzianych w tych przepisach występków (w tym w odniesieniu do A. P., W. Ś. i J. R.- art. 278 § 3 d.k.k., a do K. S. i T. K. - art. 278 § 1 d.k.k.) – mimo, że swoim zachowaniem nie zrealizowali oni ustawowych znamion powyższych przestępstw, ani znamion innego czynu zabronionego.

W oparciu o tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie A. P., W. Ś., J. R. K. S. oraz T. K. od popełnienia przypisanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, a podniesiony w niej zarzut obrazy prawa materialnego trafny.

W świetle ustaleń poczynionych przez Sądy nie ulega wątpliwości, że skazani A. P., W. Ś., J. R., K. S. i T. K. byli członkami wspólnoty religijnej „Ś.". Jeżeli tak, to rację należało przyznać skarżącemu, że tego rodzaju wspólnota wyznaniowa, jako oparta wyłącznie na więzach religijnych nie może być w ogóle uznawana jako „związek” w kategoriach prawa karnego. Już w wyroku siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1995 r., sygn. akt II KRN 232/94 (OSNKW 1995 z. 5-6 poz. 28), przyjęto, że „nie jest uzasadnione odnoszenie pojęcia „związku” w rozumieniu prawa karnego materialnego [np. art. 165 k.k. - Kodeksu karnego z 1932 r. – uwaga SN), art. 14 i 36 m.k.k., art. 278 k.k. (Kodeksu karnego z 1969 r.– uwaga SN)], do wspólnoty o charakterze religijnym, wyznaniowym – zbiorowiska ludzi, których łączy nie więź organizacyjna, ale

religijna". Sąd Najwyższy – w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę – pogląd ten oraz wykładnię prowadzącą do wskazanej konkluzji w pełni podziela. Skoro przynależności do wspólnoty religijnej „Ś.” nie można uznać za udział w "związku" w rozumieniu art. 278 § 1 d.k.k., to bez znaczenia w tym kontekście jest również kierownicza funkcja pełniona w tej wspólnocie przez A. P., W. S. i J. R., a więc przypisanie im czynu z art. 278 § 3 d.k.k., którego jednym ze znamion jest również „związek” - tym bardziej, że opis czynu, za który zostali ostatecznie skazani, nie zawierał pod jakąkolwiek postacią ustalenia, aby oskarżeni ci kierowali dodatkowo „związkiem, który rozwiązano lub któremu odmówiono rejestracji”. Trafne jest także stanowisko autora kasacji, że działalność wspólnoty religijnej „Ś.” nie stanowiła tajemnicy dla ówczesnych władz państwowych co niejednokrotnie Sąd Najwyższy podkreślał w ugruntowanym w tej kwestii orzecnictwie (por. wyroki: z dnia 27 września 2000 r., II KKN 160/00, LEX nr 50906; z dnia 9 listopada 2004 r., III KK 235/04, R-OSN KW 2004, poz. 2023; z dnia 10 sierpnia 2006 r., III KK 31/06, R-OSN KW 2006, poz. 1557; z dnia 27 stycznia 2011 r., II KK 142/10, R-OSN KW 2011, poz. 192).

Reasumując należy stwierdzić, że skazanie ww. osób za przestępstwo z art. 278 § 1 i 3 d.k.k. było następstwem zastosowania nieprawidłowej wykładni przepisów prawa karnego materialnego do represjonowania członków tej wspólnoty religijnej. Wskazane w zarzucie naruszenie prawa nastąpiło wprowadzie na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, skoro jednak uchybienie to – pomimo podniesionego w rewizjach zarzutu obrazy prawa materialnego – nie zostało dostrzeżone i skorygowane w toku kontroli instancyjnej, oczywistym jest, że przeniknęło ono do wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w Szczecinie. Było to przy tym naruszenie rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją Prokuratora Generalnego orzeczenia, skutkowało bowiem poniesieniem przez oskarżonych odpowiedzialności za przestępstwa, które nie wyczerpywały znamion czynów zabronionych określonych w art. 278 § 1 i 3 d.k.k., jak również czynu z art. 6a opisanego na wstępie Dekretu z dnia 5 lipca 1946 r., który to przepis został dodany Dekretem z dnia 22 kwietnia 1952 r.

Implikowało to uchyleniem poddanego kontroli kasacyjnej wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji w całości i – wobec jednoznacznego ustalenia, że

skazanie wszystkich oskarżonych było oczywiście niesłuszne – uniewinnieniem ich od popełnienia przypisanych im czynów w oparciu o treść art. 537 § 2 *in fine* k.p.k.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k.